

Představení dánských historických workshopů

V tomto článku bych chtěl pohovořit o práci s žáky v dánských historických workshopech, prostředí pro výuku a nápadech pro vzdělávání. Mluvíme-li o žácích, myslím tím děti ze základních škol.

■ Jørgen BAY

Skoletjenesten, Dánsko

Původem jsem učitel, který pracoval v dánském státním školním systému. V současné době jsem zaměstnán ve veřejné organizaci zvané Skoletjenesten (Služba školám), která má smlouvy o spolupráci s řadou kulturních institucí, zvláště v Kodani a jejím okolí. Podle dohody mezi Skoletjenesten a Experimentálním centrem Lejre pracuji v Lejre, abych rozvíjel a organizoval výuku pro školní výpravy. Pracuji zde od roku 1996, ale výuka tu de facto existuje už od roku 1967, kdy začaly experimenty se školními pobyty.

Pozorování a vyprávění jako vzdělávací metody

O čtyři roky dříve, v roce 1963, byla publikována antologie obsahující 10 příspěvků o školách a muzeích. Soustředila se na pozorování a vyprávění jako hlavní vzdělávací metody, ale dva z autorů se odvážili navrhnout, že „pod zkušeným vedením“ by žáci mohli dostat do rukou některé originální artefakty. Následující rok bylo založeno

Historicko-archeologické výzkumné centrum v Lejre, které mnoha otevřelo oči, v neposlední řadě učitelům, kteří hledali nové způsoby výuky.

První školní pobyty byly pojaty jako experiment. Byly pečlivě připraveny ve spolupráci mezi učiteli a pracovníky centra v Lejre, poté vyhodnoceny a publikovány ve vzdělávacích časopisech. Od počátku zde byly dva přístupy. Jeden byl velmi hluboce ovlivněn na vědu orientovanými osnovami. Předměty ve škole by měly reflektovat vědecké obory. Při dějepisu by se měly studovat prameny a v Lejre by žáci měli provádět archeologické experimenty. Přírůstek neodpovídal záměrům a tento přístup se nikdy nestal pevnou součástí vzdělávacího programu centra. Stále zůstává potřeba diskuse, jakým způsobem začlenit experimenty do výuky.

Druhý přístup byl životnější. V podstatě se jedná o přístup, na kterém je naše práce stále založena. Interpretujeme kulturně-historické znalosti tak, že necháváme studenty vykonávat činnosti, které se odehrávaly v minulosti. Tím, že se tak děje v rekonstruovaném prostředí, nabízíme podmínky, které podporují identifikaci s minulostí. Identifikace a vstřebávání byly vždy dvě klíčové koncepty, o které jsme usilovali.

Řada učitelů, která se podílela na školních pobytech v Lejre, se vrátila domů a zorganizovala své vlastní

■ Obr. 1
Děti se učí o jídle a obchodu v „Raven Hill“, rekonstruovaném areálu vikingského trhu.

historické workshopy. Zmíním se jen o těch prvních, protože někteří z vás mohou je rozpoznat. Vester Vedsted blízko Ribe v Jutsku existoval od roku 1967, dnes je uzavřený. Gladsaxe u Kodaně, od roku 1969. Guldager u Esbjergu v Jutsku od roku 1971. Naesby v Odense na Funen od roku 1973 a Vingsted v Jutsku od roku 1976. (Poslední tři zmíněné plus Lejre byly vždy „4 velké staré“ workshopy, stále jsou jádrem sítě dánských workshopů.) Tyto a mnoho pozdějších byly založeny pouze pro vzdělávací účely a jsou spravovány místními školními autoritami. I celá řada muzeí po celé zemi používá historické workshopy a proto je naše síť „Historické workshopy v Dánsku“ směs rekonstruovaných prostředí a muzeí a v současné době obsahuje asi 50 pracovišť.

Během posledních 10 let se nově objevila komerční zážitková centra zaměřená na rodiny a turisty, kteří chtějí o svých dovolených prožít výrazné zkušenosti. Tato sahají od seriózních institucí, jako jsou muzea, která jsou vázána legislativou, po čistě komerční zábavu bez jakýchkoliv profesionálních nároků. To je problém pro seriózní nemuzeální instituce, jako je centrum v Lejre. Naše ministerstvo vzdělávání proto

■ Obr. 2 (vlevo) Štípání pazourku dává žákům trojrozměrnou představu – zde se mentální schopnosti kombinují se schopnostmi manuálními.
■ Obr. 3 (uprostřed) Výraz žáků vařících a rozdělujících si jídlo. ■ Obr. 4 (vpravo) Tahání kamenů v areálu pohřebních mohyl – týmová práce má kořeny v dávnověku a je relevantní i v současnosti. (Všechny fotografie v článku © centrum v Lejre.)

■ Obr. 5 Školní děti jedou se svým učitelem na monoxylu v rekonstruovaném prostředí „Fire Valley“.

definovala skupinu institucí jako „Centra vzdělávacích aktivit“. Tato jsou vázána určitými požadavky.

Na počátku byla výuka v historických workshopech zdůrazňována, protože podporovala motivaci a týmovou práci a poskytovala dobré možnosti podpory tzv. „studijně slabých“ žáků. Nyní uvažujeme jiným způsobem, spojeným s rozvojem koncepce vzdělávání. Žáci nejsou už vnímáni jako prázdné lahve připravené k naplnění určitým množstvím znalostí, ale spíše jako aktivní a zodpovědní účastníci svého procesu vzdělávání. Výuka a to, co v dánštině nazýváme „Dannelse“ (sebevzdělávání, seberealizace) probíhá na základě setkávání mezi žáky a učiteli v rámci interakce a vzájemného ovlivňování. Výuka je rozuměna jako součást velkého „sebevzdělávacího projektu“, jehož cílem je, aby se žáci kvalifikovali jak nejlépe je to možné ve všech oblastech života. Výuka je charakterizována mezioborovostí, prací na projektech, formulací problémů a zapojením kreativity a ekologie ve vzdělávání. Žáci mají různé předpoklady a jsou různě vybaveni. Mluvíme o mnoha různých inteligencích, které musí být vzaty do úvahy a v rámci vzdělávacího procesu rozvíjeny. V určitém slova smyslu je možné říci, že úkolem vzdělávání je nabídnout žákům řadu různých nástrojů, které jim mohou být v životě užitečné.

Na počátku výuky v historických workshopech byla progresivní výuková metoda, která bezesporu přispěla k reformě oficiálního vzdělávání. Je spojena s paralelou nástrojů. Tradiční škola nabízí pouze omezený výběr nástrojů, většinou charakterizovaný akademickými a ver-

bálními schopnostmi. Historické workshopy se lišily, protože nabídky nástroje, o kterých škola tehdy ještě neuvažovala. To se změnilo, a tak už nejsme progresivním vzdělávacím prvkem. Jestli můžeme být progresivní jiným způsobem, nechám v tento okamžik otevřené.

Tři nástroje pro vzdělávání žáků

Podle mého názoru máme potřebné základy. Nabízíme žákům tři nástroje, které jsou důležitými prvky v procesu sebevzdělávání. První pomůcka zahrnuje **manuální schopnosti**, které byly od počátku důležitou součástí výuky v historických workshopech. Tento proces zahrnuje přípravu pokrmů na otevřeném ohni, ruční práce, orání s pluhem, výrobu provázek z lipového lýčí nebo nití z vlny atd. Všechny ty věci, které byly tak prospěšné studijně slabým žákům. Dnes jsou jen jednou z mnoha kvalifikací.

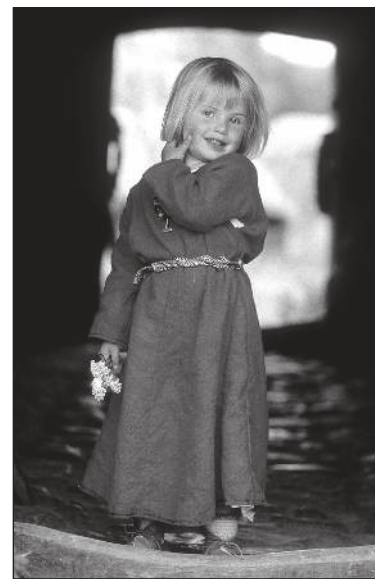
Druhý nástroj, který nabízíme, jsou **duševní schopnosti**. Dříve diskutované činnosti nebylo těžké zorganizovat, protože máme bohaté zdroje. Archeologové interpretovali použití artefaktů nalezených v archeologickém kontextu a výsledky experimentální archeologie nabízely řadu doplňujících interpretací, které jsou využívány při výuce ve workshopech. Je mnohem složitější, pokud vůbec ne nemožné, rekonstruovat duševní život v minulosti. Interpretovat zdroje je mnohem těžší. Stopy existují, ale interpretace musí být mnohem obecnější a nikoliv specifická. Nicméně jsme vyzvali žáky, aby se pokusili porozumět duševním procesům lidí v minulosti. Pro naši práci máme moto: „*Můžeš vynalézat, pokud nevynalézáš v rozporu s prameny.*“ (Stejně jako u dobrých historických románů - romány, které se tímto pravidlem neřídí, zpravidla lezou čtenáři na nervy.)

Specifickým nástrojem, který použijeme a žákům nabízíme, je **drama**. Zaujmeme místa lidí z minulosti a snažíme se zkoumat, jak by reagovali v různých situacích, kde je nutné se rozhodnout. Na příklad: dvě rodiny se dohodly na svatbě mezi dvěma mladými lidmi. Stalo by se to? Pokud ano, jakým způsobem? Ženich má nehodu, která ho zchromí. Jak různí herci zareagují?

Pokud máte nápad, můžete ho zahrát, pokud je to nutné třeba i vícekrát, protože zaujímáme místa druhých různým způsobem. To je něco, co rozvíjíme a učíme se využívat profesionálním způsobem, tj. jen jako nástroj ke zkoumání duševních podmínek.

Třetím nástrojem, který nabízíme, je to, co se v oficiálních osnovách nazývá **historické vědomí**, definované jako interakce mezi interpretací minulosti, porozuměním současnosti a očekáváním od budoucnosti. Zde se nejedná o znalost historie, spíše o její využití. Tento nástroj pak může být použit při sebevzdělávání, které je mimo jiné o vytváření identity: Kdo jsem? Jak komunikuji s ostatními? Proč se moji rodiče a prarodiče chovají rozdílně? Proč se naši turečtí sousedé chovají jinak než moji rodiče? A tak dále.

Je možné říci, že tyto kulturně-historické znalosti shromážděné v historických workshopech a muzeích, jsou základním kamenem nebo také profesionální základnou tvořivých programů, kterých se účastníme. Z tohoto důvodu je důležité, co a jak učíme. Profesionální základna si vyžaduje respekt. Jednotlivé obory, ať je to sociální antropologie, kovářství, experimentální archeologie, drama nebo vaření, mají svá základní pravidla, která musí být respektována a využívána, jak nejlépe to dovedeme, aby naše výuka byla spolehlivá.

■ Obr. 6 Holčička v domě z doby železné, patří mezi různé schopnosti také historické povědomí?